

РОЗДІЛ II. УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Пустіва В.О., магістрант 2-го року підготовки
Науковий керівник: Гурочкіна В.В., доктор економічних наук, доцент, виконуюча обов'язки директора ННІ економіки, оподаткування та митної справи, професор кафедри економіки Університету Державної фіскальної служби України

**КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

**CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN ENSURING COMPETITIVENESS OF THE
ENTERPRISE**

Анотація. У тезах доповіді розглянуто важливу тему, що набуває все більшої актуальності у сучасних умовах господарювання – корпоративна соціальна відповідальність. Підкреслено необхідність впровадження КСВ в практику українського підприємництва, що дозволить зробити більш реальним перспективи розвитку конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Ключові слова: сталий розвиток, цілі сталого розвитку, корпоративна соціальна відповідальність.

Abstract: an important topic that is becoming increasingly important in modern business conditions – corporate social responsibility. The need to introduce CSR in the practice of Ukrainian entrepreneurship is emphasized, which will make the prospects for the development of competitiveness of domestic enterprises more realistic.

Key words: sustainable development, sustainable development goals, corporate social responsibility.

Актуальність теми. У сучасних економічних реаліях та умовах господарювання з кожним роком все частіше постає питання ініціювання корпоративної соціальної відповідальності. Запровадження соціальної відповідальності бізнесу, розглядається не лише з позиції проблем у соціальній сфері суспільства та важливості постійного забезпечення соціальними гарантіями всього працюючого населення, але й також з точки зору впровадження елементів корпоративної соціальної відповідальності для створення та реалізації конкурентних переваг компаній та підприємств.

Мета дослідження є обґрунтування теоретичних основ концепції сталого розвитку підприємств для забезпечення конкурентоспроможності.

Матеріали та методи дослідження слугує наукові праці вітчизняних та іноземних вчених у сфері сталого розвитку, матеріали статей та міжнародних науково-практичних конференцій. При написанні тез використані наукові методи систематизації, аналізу та табличний метод.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання корпоративної соціальної відповідальності у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства знайшло своє

відображення у працях наступних закордонних та вітчизняних науковців: А.Б. Керолл, А.Л. Бержанір, Т.Р. Антошко, П.Р. Кругман, Н.Є. Ткаченко, Н.М. Шмиголь, К. Вайс, В.Р. Бараз та інші.

Виклад основного матеріалу. В ХХІ столітті 80% найбільших світових компаній працюють на засадах корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), з метою досягнення цілей сталого розвитку. Підприємці, які реалізують програми корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), отримують конкурентні переваги в різних областях своєї діяльності. Ці переваги проявляються не відразу, тому що різні соціальні проекти мають різний термін прояву своєї ефективності для бізнесу. Конкурентні переваги є критерієм конкурентоспроможності будь-якого підприємства, їх наявність і реалізація забезпечують економічну перевагу над конкурентами.

Соціальна відповідальність вітчизняних підприємств сприятиме покращенню конкурентних позицій не тільки самих компаній а й держави в цілому. Одним із аспектів підвищення конкурентоспроможності за рахунок реалізації концепції соціальної відповідальності бізнесу є те, що поліпшення відносин з адміністративними структурами і різними суспільними групами за рахунок реалізації програм соціальної відповідальності є найважливішою конкурентною перевагою.

Крім того розвиток соціальної відповідальності українського бізнесу дозволить вітчизняним підприємствам інтегруватись у світову бізнес спільноту, а таку конкурентну перевагу важко переоцінити. Використання принципів соціальної відповідальності бізнесу є невід'ємною частиною розвитку ринкових відносин, дієвим інструментом у конкурентній боротьбі та обов'язковою умовою інтеграції української економіки до світового ринку.

Кожне вітчизняне підприємство незалежно від галузевого сектору має свій прямий та непрямий вплив на навколишнє середовище та суспільство, а управляти цими впливами може прозора і ефективна система корпоративного управління. Оцінювання діяльності за інтегрованою системою ESG-стратегії (екологічні, соціальні та управлінські чинники) допомагає компаніям встановити цілі та виміряти ці впливи. ESG-чинники відносяться до трьох ключових критеріїв в оцінці стійкості компаній задля отримання сталих інвестицій.

Індекс ESG прозорості українських компаній (ESG Transparency Index 2020) проводить Професійна асоціація корпоративного управління (ПАКУ) і Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» за підтримки Центру міжнародного приватного підприємництва (CIPE). Індекс оцінює прозорість українських компаній за ESG критеріями (соціальними, екологічними та управлінськими). Так, ПАКУ і Центр «Розвиток КСВ» за результатами 2020 р. оцінили публічну інформацію у відповідності до ESG критеріїв на сайтах українських компаній, які увійшли до 50 найбільших платників податків, та компаній, які добровільно приєдналися до оцінювання.

У ТОП-10 найбільш прозорих компаній потрапили 5 державних та 5 приватних компаній. Середній рівень розкриття інформації компаній України за показниками ESG становить 32%, а компаній з числа ТОП-10 – понад 60%. Найчастіше учасники Індексу ESG прозорості 2020 розкривають загальну інформацію про компанію, інформацію про захист довкілля та відносини з громадою. Найменш висвітлюваними, як і в минулому 2019 р., є питання прав людини, впровадження КСВ в ланцюг постачання та лідерство керівництва і компанії [6].

Компанії з найвищим рівнем прозорості на своїх сайтах [6]: ПрАТ «ВФ Україна» АТ «Перший український міжнародний банк» Група ДТЕК АБ «УКРГАЗБАНК» ІП «Кока-

Кола Беверіджиз Україна Лімітед» ДП «НАЕК «Енергоатом» МХП ПрАТ «Укргідроенерго» АТ «Українська залізниця» НАК «Нафтогаз України». Рівень підготовки нефінансової звітності залишається низьким, хоча кількість нефінансових звітів за 2020 рік вдвічі більша, ніж кількість нефінансових звітів за 2019 рік. У 2020 році їх підготували 12 компаній, а у 2019 році – тільки 6 компаній. У порівнянні з 2019 роком, з 23% до 44,4% зросла частка компаній, які оприлюднюють свої КСВ-стратегії або КСВ цілі. Значно зросла кількість компаній, які оприлюднюють інформацію про інтегрованість Цілей сталого розвитку до КСВ стратегій – з 8% до 17,8%. Кількість компаній, які розкривають інформації з питань прав людини, зросла з 27% до 50%.

В рамках вимірювання соціальної відповідальності важливим є дружнє ставлення компаній до родин. Дане дослідження проведено Центром «Розвиток КСВ» на замовлення UNFPA Україна в рамках проєкту «Трамплін до рівності: Проєкт зі зміни соціальних норм та викорінення гендерних стереотипів задля сталого розвитку та добробуту жінок та чоловіків в Україні», що реалізується за фінансової підтримки Швеції [7]. Ввійшли у Рейтинг компаній, дружніх до родин 50 компаній з 16 галузей економіки, що продемонстрували свої політики і практики підтримки працівників, які мають родини. Здебільшого це виявились великі компанії з кількістю працюючих понад 250 осіб.

Рейтинг визначає лідерів корпоративного сектору України, які впроваджують політики рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, балансу роботи та сім'ї та протидії гендерно зумовленому насильству та сприяють поширенню таких практик серед інших компаній.

Висновками вимірювання соціальної відповідальності компаній, які є дружніми до родин стали галузеві лідери: StarLightMedia – серед ЗМІ; ELEKS – серед ІТ компаній; Польфарма ЮА – серед фармацевтичних компаній; ЕУ – серед консалтингових компаній; Unilever Україна – серед компаній ритейла; Ferrtex – серед металургійних компаній; Національна енергетична компанія «Укренерго» – серед компаній енергетичного сектору; «ВФ Україна» (Vodafone Україна) – серед телекомунікаційних компаній; Система Компаній Кока-Кола в Україні – серед компаній харчової промисловості; Danone Україна – серед компаній громадського харчування; Представництво Electrolux Group в Україні (DC «Electrolux LLC» та Electrolux LLC Ukraine) – серед компаній електроніки та побутової техніки; Лореаль Україна – серед компаній оптової торгівлі; Драгон Капітал – серед фінансових компаній; Група логістичних компаній ZAMMLER – серед компаній поштових та логістичних послуг; МХП – серед агрокомпаній [7].

Крім того, окремі кампанії в рамках практик підтримки родин з дітьми: надають дозвіл на перебування дітей з батьками на робочому місці в офісі, в т.ч. і створення дитячих кімнат (Mazars, ІТ-Інтегратор, ZAMMLER); формують культуру відсутності робочих контактів після завершення робочого часу та у відпустці (МетЛайф, Ашан, Ferrtex); запроваджують щомісячні індивідуальні зустрічі з коучем, під час яких обговорюються і питання балансу роботи-сім'ї (Декатлон Україна); створюють кімнати для грудного годування (Nestlé) компенсують повну заробітну плату протягом відпустки по вагітності та пологам (Unilever Україна); закупили кисневі концентратори, які безкоштовно надаються в оренду і для членів родини (ЕРАМ); вводять kids month (цілий місяць присвячений дітям працівників/-ць, включає в себе подарунки для дітей залежно від їхньої вікової категорії та заняття з англійської/мистецтва/логіки) (ELEKS).

Результати дослідження «Future of Work 2030: як підготуватись до змін в Україні», що провів Центр «Розвиток КСВ» (Career Hub, експертна платформа) в межах програми «Мріємо та діємо» допомагають визначити ключові тренди майбутнього, які гратимуть вирішальну роль у роботі 2030, виокремивши перспективні напрями та індустрії роботи для молоді, спрогнозувати зміни в освіті, затребуваних навичках, професіях, форматі роботи тощо. Кожна з тем представлена у двох перспективах – глобальній та національній, що дозволяє побачити ширшу картину зміни роботи майбутнього та спрогнозувати напрям розвитку України.

Отже, нині актуалізується попит на міждисциплінарні знання, креатив та м'які навички. Зростатиме попит і на мультифункціонального працівника (-цю).

Внаслідок старіння населення та міграції фахівців за кордон в Україні відбувається скорочення робочої сили, такі перетворення сприятимуть популяризації нової управлінської культури, зміні комунікації та підходу в командах, зміні ролі лідерства, переходу до горизонтальних форм управління та роботи в командах (зменшення контролю й управління, зростання відкритості і делегування, відмова від статусів) [8].

Така діяльність соціально відповідальних підприємств в забезпеченні конкурентоспроможності їх господарської діяльності розвиває такі напрями та сприяє розвитку у наступних векторах:

- підтримка влади у розвитку території, де розміщена організація;
- формування доброзичливих взаємин з місцевими співтовариствами і сприяння їх розвитку, підтримка будь-яких ініціатив в цьому напрямку;
- добросовісна сплата податків;
- дотримання загальноприйнятих законодавчих та етичних норм ведення бізнесу;
- виробництво в достатніх кількостях продукції і послуг, якість яких відповідає всім обов'язковим нормам, при дотриманні всіх законодавчих вимог ведення бізнесу;
- реалізація корпоративних програм морального стимулювання персоналу;
- реалізація благодійних та спонсорських проектів;
- захист культурної спадщини;
- участь у формуванні позитивної суспільної думки про бізнес тощо.

Висновки. Отже, корпоративна соціальна відповідальність виступає важливим інструментарієм щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Завдяки реалізації заходів КСВ українські компанії зможуть сприяти підвищенню рівня своєї конкурентоспроможності, насамперед, через підвищення якості, енергетичної та матеріальної ефективності, зниження витрат, отримання нових знань та інноваційних рішень, залучення інвестицій, активізації мотивації працівників і зростання продуктивності праці, зменшення ризиків і покращання репутації компанії.

Список використаних джерел

1. Шутаєва О.О. Соціальна відповідальність в досягненні конкурентоспроможності підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2014. № 273. С. 73-78. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/93113>
2. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні. *Україна: аспекти праці*. № 7. 2010. С. 3-8.
3. Жуковська В.М. Соціальна відповідальність як напрям реалізації корпоративної стратегії розвитку. *Фінанси України*. 2009. С.14-21.

4. Гурочкіна В.В., Кравченко Л.В. Стратегічний аналіз корпоративної соціальної відповідальності промислових підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 3. Том 3. С. 198-205. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4068/3/2890_IR.pdf
5. Гурочкіна В.В. Оцінювання реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності на вітчизняних підприємствах. *Економіка, бізнес-адміністрування, право*. 2017. Вип. № 2 (2). С. 162-173. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/2957/1/3181_IR.pdf
6. Індекс ESG прозорості українських компаній (ESG Transparency Index 2020). URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/12/Index-2020.pdf>
7. Рейтинг компаній, дружніх до родин 2021. URL: https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/10/ranking_results_report_final.pdf
8. Зайцева-Чіпак Н. О., Саприкіна М. А., Гондюл О. Д. Дослідження «Future of Work 2030: як підготуватись до змін в Україні» реалізовує Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» (Career Hub, експертна платформа) в межах програми «Мріємо та діємо». URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/07/Future-of-Work-research-Ukr.pdf>
9. Швед В. В. Китайська система соціального кредиту : ключові особливості та можливість використання в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць*. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2021. № 2 (77). С. 41-53.
10. Швед В.В., Скалацький С.А. Соціально-економічна ефективність культури та етики. *Кримський економічний вісник*. № 5. 2013. С. 297-299

Чорна Л.О., доктор економічних наук, професор,
 професор кафедри управління та адміністрування
 Житомирський інститут Міжрегіональної
 Академії управління персоналом
Воронова Ю.С. магістрант 2-го року підготовки,
 спеціальність «Менеджмент»,
 Вінницький інститут Університету «Україна»
Шеремета О.В. магістрант 2-го року підготовки,
 спеціальність «Менеджмент»,
 Вінницький інститут Університету «Україна»

СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ЙОГО РОЛЬ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

STRATEGIC MANAGEMENT AND ITS ROLE IN THE SYSTEM OF THE MANAGEMENT ENTERPRISES

Анотація: В статті проводиться теоретичний аналіз змісту стратегічного менеджменту та розглядається його роль в системі управління підприємством.

Ключові слова: менеджмент, стратегічний менеджмент, підприємство.